

## شناخت مولفه‌ها و میزان تاثیر آنها در انطباق‌پذیری طرح‌های مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی (نمونه موردی: بافت تاریخی شهر کرمان)

کاظم محسنی<sup>۱</sup>، منصور نیک‌پور<sup>۲\*</sup>، سیاوش رشیدی شریف آباد<sup>۳</sup>

۱ گروه معماری، واحد بین الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، کیش، ایران  
۲ استادیار گروه معماری، واحد بم، دانشگاه آزاد اسلامی، بم، ایران. نویسنده مسئول  
۳ استادیار گروه معماری، واحد شهربابک، دانشگاه آزاد اسلامی، شهربابک، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

### چکیده

یکی از مشکلات شهرهای تاریخی چون کرمان، طراحی مداخله‌گرایانه در بافت تاریخی است که ناسازگار با بافت تاریخی شهر طراحی می‌شوند. که باعث بی‌هویتی شهرهای تاریخی می‌گردد. هدف این پژوهش، شناسایی ویژگی‌های فضایی در طراحی مداخله‌گرایانه می‌باشد که امکان انطباق‌پذیری بیشتر طرح را فراهم می‌آورد. سپس به تعیین میزان تأثیر هر یک از ویژگی‌های کالبدی بر انطباق‌پذیری طراحی‌های مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی شهر کرمان پرداخته شده است. لذا اینکه ویژگی‌های فضایی بر انطباق‌پذیری طرح‌های مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی شهر کرمان چقدر می‌باشد سوال اصلی تحقیق است و مصالح و عناصر سنتی، شکل کالبدی و تناسبات و ویژگی‌های طراحی بافت از نقطه نظر متخصصین و ساکنین به ترتیب اولویت مولفه‌های تأثیرگذارتر بر انطباق‌پذیری طرح مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی شهر کرمان می‌باشد به عنوان فرضیه اصلی این تحقیق مطرح می‌شود. اطلاعات این تحقیق ترکیبی، به دو صورت کمی و کیفی، از طریق مصاحبه با خبرگان و توزیع پرسش‌نامه بین ساکنان و طراحان بافت تاریخی جمع‌آوری گردیده است. نتایج تحقیق و اثبات فرضیات مبتنی بر تحلیل‌های آماری نرم‌افزار SPSS می‌باشد. از نرم‌افزار Expert Choice برای تحلیل سلسله‌مراتبی مولفه‌های طراحی مداخله‌گرایانه به منظور انطباق‌پذیری طرح با بافت تاریخی استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که از دیدگاه خبرگان مولفه شکل کالبدی و تناسبات، مولفه مصالح و عناصر معماری سنتی و مولفه ویژگی‌های طراحی بافت بیشترین تأثیر را در انطباق‌پذیری طرح با بافت تاریخی دارد و از دیدگاه ساکنین بافت، مولفه مصالح و عناصر معماری سنتی، مولفه شکل کالبدی و تناسبات و مولفه ویژگی‌های طراحی بافت به ترتیب بیشترین تأثیر را در انطباق‌پذیری طرح‌های مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی دارد. معماران و شهرسازان می‌توانند از یافته‌های این پژوهش به منظور طراحی در بافت‌های تاریخی به ویژه در شهر کرمان استفاده نمایند.

واژگان کلیدی: کرمان، بافت، مداخله‌گرایی، انطباق‌پذیری، کالبد.

<sup>۱</sup> \* نویسنده مسئول: E-mail: Mansour.Nikpour@iau.ac.ir

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "تعیین تأثیر ویژگی‌های فضایی بر انطباق‌پذیری با بافت تاریخی کرمان" می‌باشد که به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشکده معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین الملل کیش انجام شده است.

## مقدمه

در بافت های تاریخی شهرهای ایران، به دلایل مختلف فرسودگی کالبدی و کارکردی بناها در بخشهایی از بافت اتفاق افتاده است. در بعضی بناها، امکان احیاء، مرمت و باززنده سازی وجود ندارد لذا در درون بافت های تاریخی، نیاز به بازسازی وجود دارد که بعد از اقدام پاکسازی انجام می گیرد. در برخی فضاهای بافت تاریخی هم، تخریب کلی وجود دارد که این فضاهای شهری به فضاهای گمشده شهری شناخته می شوند که نیاز به تعریف جدید یا باز تعریف دارند. اینگونه فضاها هم نیاز به بازسازی دارند. الگوی طراحی مداخله گرایانه در اینگونه فضاها بایستی با هماهنگی با ویژگی های بافت تاریخی صورت پذیرد تا هویت تاریخی بافت و هماهنگی کلی ساختار بافت محفوظ بماند. این تحقیق به دنبال شناسایی مؤلفه های طراحی مداخله گرایانه در بافت تاریخی شهر کرمان می باشد که به طراحان در درون بافت تاریخی کمک کند تا با شناخت تأثیر ویژگی های کالبدی طراحی، بتواند طراحی انجام دهند که با بافت تاریخی شهر کرمان هماهنگی بیشتری داشته باشد و در نهایت با طراحی های مداخله گرایانه در درون بافت تاریخی، هویت بافت تاریخی دچار دگرگونی و تغییر ذاتی نگردد.

## مبانی نظری

به طور کل یکی از پیامدهای انقلاب صنعتی رشد بیش از پیش شهرنشینی است (ابراهیم زاده و قاسمی، ۱۳۹۴، ۸۴). در قرن ۲۰ تقریباً نصف جمعیت جهان در شهرها مستقر شدند که دو سوم از این جمعیت در کشورهای جهان سوم زندگی می کنند در حالیکه تا قرن ۱۹ از هر ۸ نفر تنها یک نفر در شهر زندگی می کرد. بنابراین، به موازات این افزایش جمعیت و شهرنشینی، مسأله تأمین مسکن به وجود آمد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴، ۴۴).

شهرهای ایران با مسأله بافت تاریخی و فرسوده درگیر شده اند که این امر با زندگی در شهرها و همچنی شاخصه های یک شهر مدرن ناسازگار است (داوودپور و نیک نیا، ۱۳۹۰، ۵۸). بافت های فرسوده با داشتن سابقه ای از حیات و کاربری های شهری، ارزشهای زیادی از قبیل احساس تعلق و... را فراهم می نمایند که بی توجهی به این پتانسیل ها و ارزشهای مذکور می تواند روند نوسازی محلات را پایان بخشد و هزینه های فرهنگی و اقتصادی فراوانی را به این بخش تحمیل نماید (موسوی و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۰۶). امروزه عدم وجود یک الگوی متناسب با بسترهای اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی، تصمیم گیران و طراحان را دچار مشکل کرده است (ناصری و دیگران، ۱۳۹۹، ۳۴۲). افزایش جمعیت باعث اعمال فشار زیادی بر بافت های تاریخی و فرسوده که عموماً در میان شهر واقع هستند، شده است. این بافت ها و منطقه ها به طور کل نشان دهنده تاریخ و فرهنگ یک شهر در گذر زمان هستند. یکی از مسائلی که در این حیطه حائز اهمیت است و در توسعه شهری نقش پررنگی ایفا می کند، شناخت گوناگونی این دسته از بافت های شهری و نیز نحوه توسعه شهری با حفظ بافت های موجود است. عدم توجه به بافت های تاریخی علاوه بر خود بافت به شهرهای جدید نیز رسیده است و این اختاری جدی است (Fatoric & Seekamp, 2018, 305). از جمله مهم ترین ابعاد رابطه انسان و مکان، انطباق پذیری از مهمترین وجوه در رابطه میان انسان و مکان می باشد که می بایست مورد توجه معماران و طراحان شهری قرار گیرد. این گونه از انطباق پذیری ابعاد مختلفی مانند بعد عملکردی، عاطفی، شناختی و رفتاری است (Baran & Others, 2008, 275).

هدف اساسی متخصصین حوزه معماری در برخورد با بافت های با ارزش تاریخی حفظ اصول اساسی شکل دهنده آن و مطابق سازی آن با نیازهای روز است. در بافت تاریخی در مناطقی که دارای تاریخ عظیمی در این خصوص هستند، توجه به هویت گذشته به عنوان یک عامل بسیار مثبت و همچنین یک عامل بسیار مشکل ساز است. هویت مدار بودن در بافت تاریخی و همراه بودن با فناوری از مهم ترین موضوعاتی است که سال ها معماران ایران به دنبال آن هستند (Mohammadi, 2015, 217). در بافت های فرسوده اصول طراحی بناها بر اساس مؤلفه هایی از قبیل کالبدی، تاریخی، اقلیمی، فرهنگی و فعالیتی است. متخصصین حفاظت معماری بر این عقیده اند که هر گونه مداخله در بناهای تاریخی، باید حداقلی باشد

(Feilden,2007,189). بافت تاریخی که مرکز شکل‌گیری شهر یا محل استقرار سازه‌هایی با قدمت تاریخی بیشتر است، هویت و شناسنامه فرهنگی شهروندان است. در بافت تاریخی می‌توان نمونه‌های معماری بسیار با ارزش چون میراث فرهنگی را شناسایی نمود که حفظ آن بسیار با اهمیت است. احیاء این بخش از شهر اهمیت زیادی دارد که باید با الگوهای برگرفته از مؤلفه‌های ملی و بومی و در نظر گرفتن کاربری‌هایی که در نهایت به حفظ جمعیت منجر می‌شود، اجرا شود (پورموسوی و ابراهیمی، ۱۳۹۸، ۵۰). به منظور انجام حفاظت یکپارچه نیازهایی مانند حمایت قانونی، اداری، مالی و فنی وجود دارد. حفاظت بدون همکاری همه جانبه قابل انجام نیست. به همین دلیل مردم و ساکنین باید درباره میراث اطلاعات کامل داشته باشند و در تصمیم‌گیری‌های مربوط به محیط زیست شرکت نمایند (فلامکی، ۱۳۸۳، ۱۰۵). از آغاز قرن بیستم مرمت شهری به تدریج شکل گرفته و به کار برده شده است. انگیزه ملی‌گرایی که در پس جریان فرهنگی قرار داشت، در اواخر قرن نوزدهم شکل گرفته بود و سپس در اوائل قرن بیستم توانست نتایج خود را در امر مرمت آشکار نماید. (حبیبی، مقصودی، ۱۳۸۱، ۷۳)

در مباحث طراحی معماری هنگام مواجه با مبانی خاص چون بافت‌های تاریخی و با ارزش طراح باید بتواند با اصول صحیح با موضوع برخورد نماید. براین اساس با شناخت اساسی ارکان موضوع مورد نظر مداخله به صورت انطباق با مؤلفه‌های قابل پذیرش و اضافه نمودن مبانی جدید و پایا انجام می‌یابد. در نوع برخورد با موضوعات طراحی به صورت مداخله گرایانه روش‌های با اهمیتی به صورت زیر وجود دارد:

الف- روش جامع مرمت معماری؛

ب- روش مداخله معماری موضعی - موضوعی؛

ج- روش بازسازی بافت معماری؛

د- روش حفاظتی - تزیینی معماری؛

ه- روش حفاظتی - بهداشتی معماری (فیضی، اسدپور ۱۳۹۲).

باید توجه نمود که در صورت مداخله در طراحی معماری باید این موضوع را مطابقت داد. انواع مداخله در طراحی معماری شامل موارد زیر می‌باشد:

الف- مداخله مردم گرایانه؛

ب- مداخله نوگرایانه؛

ج- مداخله فرانوگرایانه؛

د- مداخله فرهنگ گرایانه (پورمحمدی، ۱۳۹۳).

در دی ماه ۱۳۸۶ قرارداد طرح ساماندهی و بهسازی بافت کهن کرمان با سازمان عمران و بهسازی شهری ایران به امضا رسید و مطالعات این طرح از اردیبهشت ۱۳۸۷ آغاز شد. مشکلات زیاد در بافت کهن کرمان و همچنین فرسودگی بسیار همیشه در طرح‌های جامع پیشین قابل روئت بوده است از این رو در طرح جامع جدید مطالعات ویژه ای به منظور ساماندهی و احیاء این بافت مورد تاکید قرار گرفت. تا کنون بیش از ۲۵ سال از تهیه و تدوین طرح مذکور می‌گذرد و این به این معنیست که یعنی حداقل ۵ دوره برنامه‌ریزی میان مدت گذشته، اما هیچ طرحی تاثیر چشم‌گیری در حل مشکلات موجود و همچنین ارتقاء کیفیت محیط در صورتیکه همراه با حفاظت و بهره‌برداری از میراث فرهنگی غنی این بافت باشد نداشته است. در این طرح ساماندهی به ابعاد عملگری، فرهنگی، اجتماعی و خدمات ویژه و همچنین بعد فضایی و کالبدی پرداخته شده اما به طور دقیق ویژگی‌های کالبدی که باعث انطباق‌پذیری طرح‌های مداخله گر با بافت تاریخی می‌گردد مورد شناسایی واقع نشده است (Sharestan). لذا رویکرد اساسی این پژوهش شناخت کالبدی بافت کهن کرمان و سپس تدوین مؤلفه‌های اساسی در طراحی و در جهت انطباق‌پذیری و مداخله‌گرایی در بافت است. که راهکاری در جهت حفظ بافت تاریخی شهر کرمان باشد. طراحی بناها و مداخله در بافت‌های فرسوده در این بافت‌ها باید در ارتباط با زمینه باشد تا شهر تبدیل به یک

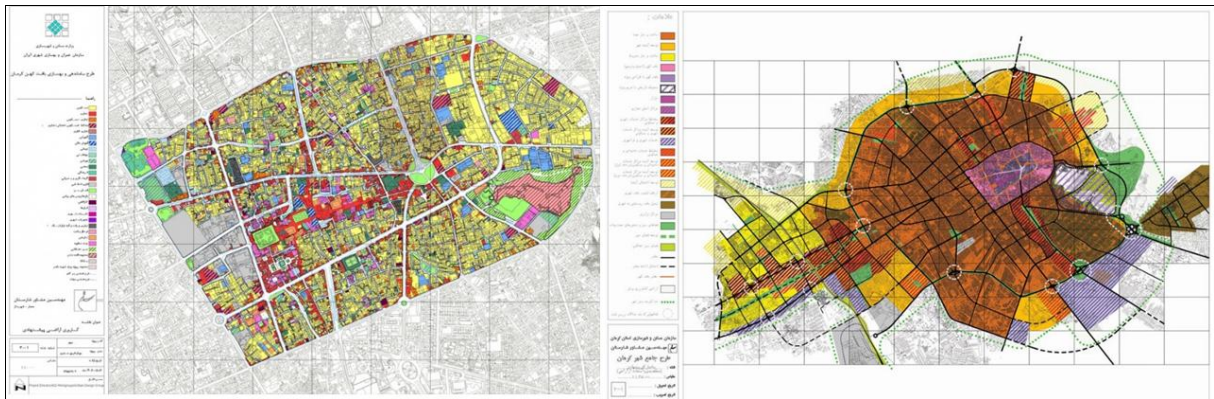
کل هماهنگ از بناها گردد. نحوه مداخله در بافت‌های فرسوده در کالبد و فعالیت آن‌ها است. در بناهای فرسوده نیز این نحوه مداخله می‌تواند کالبدی و فعالیتی باشد که با مولفه‌های زمینه‌گرایی همخوانی دارد. برخی عدم توجهات به بافت تاریخی و همچنین ادغام نادرست با موضوعات روز، روند تخریبی را به همراه دارد. در بافت‌های تاریخی ایران به بحث طراحی شهری دقت نشده است و صرفاً به معماری مرمت اکتفا شده است (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۷، ۷۴).

جدول ۱: برخی از عمده عوامل انطباق‌پذیری در طراحی معماری بافت‌های تاریخی (وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۹۵، ۱۵۴).

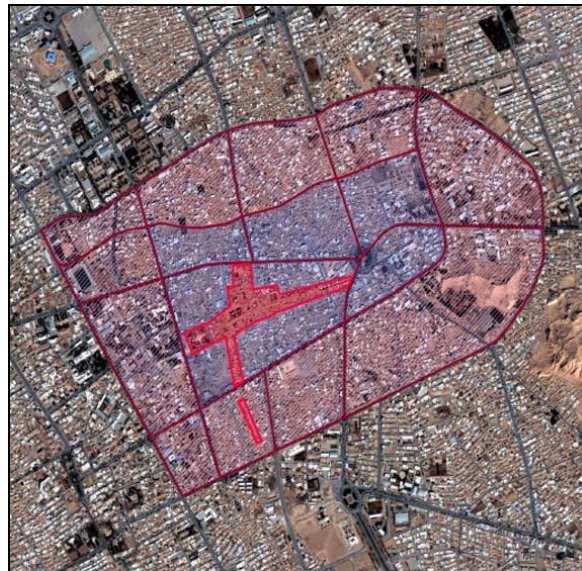
صوابت و استانداردهای مدرنیته	وجه خاص در طراحی
<ul style="list-style-type: none"> <li>• توجه به ارزش‌های اجتماعی معماری</li> <li>• شناخت حقایق ناشی از آگاهی عامه به موضوع</li> <li>• توجه به کارگروه‌های متفاوت که مناطق شهری در طول زمان به دست آورده اند.</li> <li>• توجه به کاربری‌های هماهنگ با کالبد تاریخی</li> <li>• توجه به اصل تغییر در نوع معیشت ساکنین بافت</li> <li>• برپایی فعالیت‌هایی (گردشگری و حفاظتی) با در نظر داشتن و احترام به خواست مردم در بافت‌ها و مجموعه‌های تاریخی</li> <li>• محلی در جهت ارتقای سطح زندگی مردم بافت</li> <li>• کاربری که بتواند بخشی از نارسایی خدماتی مورد نظر را تأمین کند</li> <li>• هماهنگی با محیط و اقلیم</li> <li>• حفظ مناسبات زیستی اصل و پرهیز از تغییرات دستوری</li> </ul>	<p>کاربری</p> <p>الف- معیشت</p> <p>ب- تطبیق داشتن با محیط پیرامون</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• حفظ الگوهای تاریخی شهر شامل شبکه معابر و خیابان‌ها</li> <li>• حفظ نظام ارتباطی بین محلات و محورهای حرکتی شهر تاریخی</li> <li>• تقویت مبداها و کاتالیزورها</li> <li>• مدیریت ترافیک به جای مهندسی ترافیک صرف</li> <li>• تأمین پارکینگ‌ها و توقفگاه‌های موقتی و دائمی</li> </ul>	<p>شبکه دسترسی</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• لزوم حفظ پیوستگی در خط آسمان نهایی</li> <li>• لزوم حس پیوستگی از پرسپکتیوهای مختلف</li> <li>• ایجاد ارتباط بین ساختمان‌ها با فضاهای سبز و باز</li> <li>• توجه به سنت‌ها به عنوان نیروی محرک شهرها</li> </ul>	<p>منظر بافت تاریخی</p> <p>الف- تراکم</p> <p>ب- پراکندگی</p> <p>ج- خط آسمان</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• تدوین و تنظیم متناسب در راستای اهداف حفاظت و احیای بافت تاریخی</li> <li>• تشویق و ایجاد انگیزه در ساکنین بومی بافت‌های تاریخی</li> <li>• جهت حفظ ارزش‌های بومی بافت و جلوگیری از خروج آنان از بافت تاریخی</li> </ul>	<p>مالکیت</p>

عدم انطباق صحیح و نبود الگوهای اساسی در برخورد با بافت تاریخی در نهایت تخریب ساختمان قبلی و سپس ایجاد ساختمانی بدون تطبیق با گذشته را به همراه خواهد داشت. در نظام طبقه‌بندی شهرهای تاریخی ویژگی‌هایی چون آب‌وهوا، دسترسی به منابع آب و امنیت در شکل‌گیری هسته‌های اولیه اثرگذار بوده‌اند. این هسته‌های اولیه به تدریج بعد از رشد و نمو خود تبدیل به بافت‌های خرد و کلان گردیده‌اند. براین اساس می‌توان عنوان نمود که شکل‌گیری شهر کرمان همچون دیگر موارد شهرهای باستانی و دارای تاریخ سرزمینی وابسته به عوامل اصلی چون منابع طبیعی ارزشمند موجود، موقعیت

جغرافیایی خاص و همچنین عوامل انسانی چون تأمین امنیت بوده است. این اصل همچنین وابسته به موضوعات فراوانی چون عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مذهبی سیاسی و حتی نظامی در منطقه است که بر رشد و توسعه بافت تاریخی اثرگذار بوده است. این موضوعات در کنار منابع طبیعی چون اقلیم و منابع زیرزمینی بر شدت استقرار و توسعه بافت اثرگذار بوده است (Hanachi, 2017,89). بافت کهن کرمان (شکل ۱) به گونه‌ای در مرکز شهر کرمان قرار گرفته است که با دیگر محدوده‌های شهری دارای ارتباط است. این بافت محیط زیبا و اصیلی است برای سکونت افرادی که زندگی در فضای با هویت ایرانی را به سکونت در فضاهای معماری تقلید شده از غرب ترجیح می‌دهند (محسنی و همکاران، ۱۴۰۰، ۴۹). مناطق شهری سنتی، واشدگاه‌ها، ساباط‌ها، میدان‌ها و ساختمان‌هایی که مورد بازسازی قرار گرفته اند یا از کاملاً نوساخته شده را با هماهنگی و متناسب در اطراف خود جا داده‌اند. این دسته از فضاها علاوه بر ایجاد محیطی دلپذیر برای ساکنان، نمونه‌های با ارزشی را برای گردشگران و علاقه‌مندان به میراث تاریخی و فرهنگی کرمان به وجود آورده اند.



شکل ۱: بافت کهن کرمان در وضعیت کنونی شهرسازی و معماری شهر کرمان (Sharestan Engineer Company, 2021).



شکل ۲: نقشه شهری بافت تاریخی کرمان با مشخص شدن بخش مرکزی بافت (شهرداری کرمان، ۱۳۹۹).

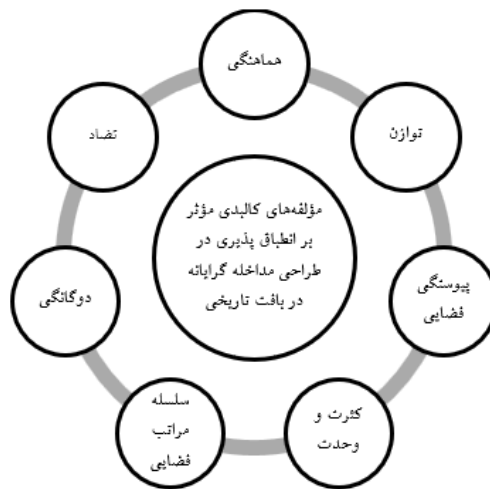
کرمان در قسمت بافت کهن خود به‌عنوان هسته اولیه بر اساس چنین مبانی رشد و توسعه یافته است. این مبانی در دوره حاضر نیز بسیار دارای حوزه اثر هستند که در مبحث مداخله در بافت تاریخی باید مورد ارزیابی و تصمیم‌گیری منطقی قرار بگیرند. در دوره‌های خاص بر اساس اتفاقات سیاسی و جمعیتی نوع گسترش شهری به صورت‌های متفاوتی انجام شده است.

براین اساس در سال‌هایی که نرخ افزایش جمعیت فراوان بوده است رشد و گسترش شهری نیز رو به افزایش بوده و به همین دلیل توجه کافی به نوع تغییرات و مداخله بر اساس روند توجه به بافت کهن نیز بسیار کمتر گردیده است. این موضوع به دلیل ایجاد سرپناه و شهر برای جمعیت جدید و نبود زمان کافی به وجود آمده است (غفاری، ۱۳۹۶)

جدول ۲: نحوه گسترش و توسعه بافت کهن کرمان طبق اسناد و مدارک (Kerman Municipality, 2021,56).

دوره	مساحت	جمعیت در پایان دوره	عوامل مؤثر بر توسعه کالبدی	جهت گسترش	موانع توسعه
از ابتدا تا سال ۱۳۳۵	۳۰۰ هکتار	۶۲۱۵۷	تجارت و بازرگانی	محدوده بافت کهن و قلعه اردشیر در حاشیه بافت کهن	تا سال ۱۳۰۷، حصار محدوده شهر،
از ۱۳۳۵ تا انقلاب اسلامی	۸۰۰ هکتار	۱۴۰۷۶۱	اصلاحات ارضی و به دنبال آن مهاجرت از روستا به شهر، شروع برنامه‌های عمرانی و توسعه فعالیت‌های اقتصادی در شهر کرمان	به طرف شمال غرب و جنوب غرب و کمی به طرف شرق و جنوب شرق است.	رشته‌کوهی که در شرق شهر کرمان قرار دارد در جهت شمال غربی به جنوب شرقی کشیده شده است.
از انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۷۰	۴۴۰۰ هکتار	۳۳۲۹۲۱	نقش اقتصادی بزرگی که در محور جنوب غربی بازی می‌کند و به دنبال آن مهاجرت	با گسترش تدریجی، شهر کرمان در جهت غرب، توسعه پیدا کرد	رشته‌کوه شرق کرمان، اراضی کشاورزی و دهات و قصبات اطراف شهر کرمان که همگی به مرور با گسترش شهر تفکیک و خرد شده و به مالکیت شهرنشینان درآمد است.
از سال ۱۳۷۰ تاکنون	بیش از ۱۴۰۰۰ هکتار در سال ۱۳۹۴	۵۳۴۴۴۱	مهاجرت، نقش اقتصادی، ملحق شدن روستاهای اطراف به شهر و به وجود آمدن بافت ناکارآمد مانند طاهرآباد، سرآسیاب، الله آباد، شرف‌آباد و ...	گسترش در طول شبکه ارتباطی	گسل‌های اطراف شهر کرمان، مخصوصاً گسل زنگی آباد - کرمان و کرمان - باغین تهدیدکننده اصلی شهر کرمان هستند. همچنین عبور راه‌آهن از مناطق غربی شهر و وجود فرودگاه

این پژوهش مولفه‌های کالبدی طراحی مداخله‌گرایانه در بافت تاریخی به منظور انطباق‌پذیری این طرح‌ها را با بافت تاریخی از نظر کارشناسان مورد بازشناسی قرار می‌دهد و در گام بعدی خود اولویت هر یک از مولفه‌ها را که باعث انطباق‌پذیری بیشتر طرح‌های مداخله‌گرایانه می‌شود تعیین می‌گردد.



شکل ۳. مدل مفهومی

### روش تحقیق

در این تحقیق در گام نخست از طریق مصاحبه با خبرگان ، مولفه هایی که در طراحی مداخله گرایانه می تواند بر انطباق پذیری تأثیرگذار باشد مورد شناسایی قرار می گیرند . مصاحبه با خبرگان که تجربه طراحی در بافت تاریخی داشته اند و از استادان معماری دانشگاه های کرمان بوده اند صورت می پذیرد . مصاحبه با خبرگان تا زمانی ادامه پیدا می کند که مولفه های شناسایی شده به حد اشباع برسد به این معنی مولفه جدیدی در مصاحبه های انتهایی به مولفه های شناسایی شده قبلی نیافزاید. بعد از شناسایی مولفه های انطباق پذیری طرح های مداخله گرایانه در بافت تاریخی کرمان ، مولفه های شناسایی شده در ۳ گروه ، شکل کالبدی و تناسبات ، مصالح و عناصر سنتی و ویژگی های بافت طبقه بندی می شوند و در قالب پرسشنامه در بین ساکنان بافت و خبرگان توزیع می گردد. حجم نمونه این بخش از تحقیق شامل ۳۸۴ نفر از ساکنان بافت و ۲۶۰ نفر از خبرگان با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده اند. دیدگاه متخصصین و ساکنان بافت در خصوص مولفه های انطباق پذیری طراحی مداخله گرایانه با یکدیگر مقایسه گردید همچنین با استفاده از نظر خبرگان و ساکنان بافت تاریخی، تحلیل سلسله مراتبی از طریق سنجش زوجی مولفه ها به منظور اولویت بندی مولفه ها انجام گرفته است. به منظور تحلیل داده ها و اثبات فرضیات از تحلیل های آماری نرم افزار SPSS با استفاده از خروجی داده های پرسشنامه انجام می گیرد و از نرم افزار Expert Choice به منظور تحلیل سلسله مراتبی مولفه های انطباق پذیری طرح های مداخله گرایانه در بافت تاریخی بهره گرفته شده است و نتایج دو روش با یکدیگر مقایسه شده اند. به منظور پایایی و روایی ابزار تحقیق به ترتیب از روش آلفای کرونباخ و روش اعتبار محتوا با استفاده از قضاوت متخصصین استفاده شده است. در این تحقیق عامل شکل کالبدی و تناسبات با ۸ زیر عامل، عامل مصالح و عناصر معماری سنتی با ۴ زیر عامل و عامل ویژگی های طراحی بافت با ۴ زیر عامل متغیر های مستقل هستند و تطبیق پذیری به عنوان متغیر وابسته شناخته می شود.

### تحلیل یافته ها

مولفه ها و مؤلفه های مستخرج از مصاحبه با متخصصین ، مؤلفه های کلیدی تأثیر گذار بر انطباق پذیری طرح های مداخله گرا با بافت تاریخی در سه دسته مبانی کالبدی و تناسبات، مصالح و عناصر معماری و ویژگی های طراحی بافت تقسیم بندی شده اند. عملیات میدانی به صورت پرسش نامه در روند روش تحقیق پژوهش استفاده شده است. مبانی و مولفه های به دست آمده پس از بررسی در جدول (۳) شرح داده شده اند.

این جدول در ۳ گروه اصلی و ۱۶ زیر گروه تدوین و مورد پژوهش و آزمون قرار گرفته است. با استفاده از این مؤلفه ها و مولفهها، گویه های پرسشنامه با طیف لیکرت طراحی می شوند و به منظور پایایی و روایی ابزار تحقیق به ترتیب از روش آلفای کرونباخ و روش اعتبار محتوا با استفاده از قضاوت متخصصین استفاده شده است. حجم نمونه تحقیق ۲۶۰ نفر متخصص معمار و طراح در بافت تاریخی و ۳۸۴ نفر از ساکنین بافت قدیم می باشد که با توجه به جامعه آماری و جدول مورگان بدست آمده است. ضریب آمار آلفای کرونباخ (۰/۹۱۳) نشان دهنده پایایی ابزار تحقیق می باشد و روایی پرسشنامه هم از طریق قضاوت متخصصین به تأیید رسیده است.

جدول ۳: مؤلفه های کلیدی در مداخله گرایی و انطباق پذیری بافت تاریخی مستخرج از مصاحبه متخصصین

عامل	زیر عامل	درصد	درصد کل
شکل کالبدی و تناسبات	فرم بناهای معماری	۹/۸	۳۸
	تناسبات در عناصر و بناهای معماری	۸/۱	
	ساختار فضایی منظم و هندسی	۶/۹	
	جهت گیری فرمی	۲/۱	
	وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان	۳/۴	
	مقیاس در بحث ارتفاع بناها	۲/۵	
	خط آسمان متوازن و هماهنگ	۲/۸	
قرارگرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل	۲/۴		
مصالح و عناصر معماری سنتی	وجود عناصر سنتی از جمله گنبد، ایوان، ساباط	۹/۶	۲۸/۴
	نوع و گونه مصالح	۷/۵	
	حضور تزئینات معماری در فرم معماری	۲/۲	
	سطح و مصالح بازشوها	۹/۱	
ویژگی های طراحی بافت	ارتباطات حرکتی و فضایی بافت	۸/۷	۳۳/۶
	قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت	۹/۴	
	حضور فضاها پر و خالی در بافت	۷/۲	
	حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت	۸/۳	

در مسیر تحقیق به مولفه های فرم، تناسبات، زیبایی شناسی و مصالح بیشتر پرداخته شد. در جدول (۴)، فراوانی و درصد فراوانی مربوط به هر کدام از سؤالات پرسش نامه به تفکیک دو گروه متخصصین معماری و طراح و ساکنین بافت قدیم آورده شده است. همان طور که ملاحظه می شود، برای هر دو گروه در همه موارد، گزینه های زیاد و خیلی زیاد دارای فراوانی و درصد بیشتری نسبت به دیگر گزینه ها می باشد. یعنی به عبارتی از نظر افراد پاسخ دهنده، هر یک از این مؤلفه های ذکر شده تا حد زیاد و خیلی زیاد می تواند بر انطباق پذیری طراحی مداخله گرانه در بافت تاریخی کرمان مناسب باشد.



جدول ۴: مبانی درصد فراوانی عملیات کمی پرسش‌نامه بر اساس روش فازی سلسله مراتبی تحقیق (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

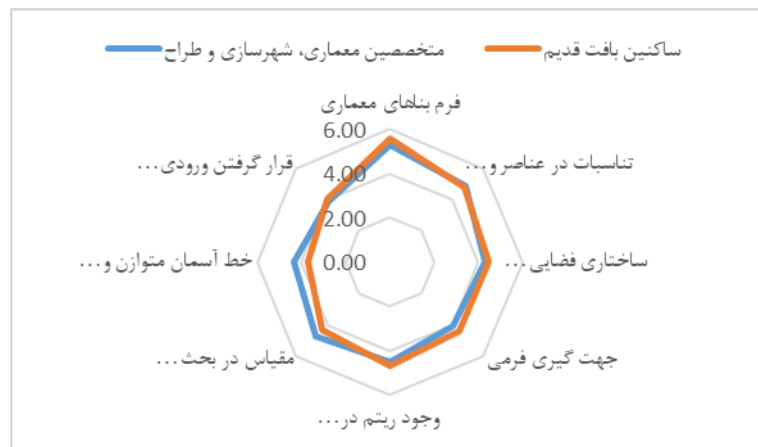
گزینه‌ها					گروه	سوالات
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۱۱۵(۰/۴۴/۲)	۱۳۰(۰/۵۰)	۱۲(۰/۴/۶)	-	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	فرم بناهای معماری
۱۷۰(۰/۴۴/۳)	۱۴۶(۰/۳۸/۰)	۶۷(۰/۱۷/۴)	-	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۸۹(۰/۳۴/۲)	۱۴۲(۰/۵۴/۶)	۲۶(۰/۱۰)	-	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	تناسبات در عناصر و بناهای معماری
۱۰۶(۰/۲۷/۶)	۱۷۴(۰/۴۵/۳)	۱۰۳(۰/۲۶/۸)	-	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۷۹(۰/۳۰/۴)	۱۱۴(۰/۴۳/۸)	۵۵(۰/۲۱/۲)	۹(۰/۳/۵)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	ساختار فضایی منظم و هندسی
۱۱۸(۰/۳۰/۷)	۱۱۹(۰/۳۱/۰)	۱۲۷(۰/۳۳/۱)	۱۹(۰/۴/۹)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۹۸(۰/۳۷/۷)	۹۴(۰/۳۶/۲)	۴۹(۰/۱۸/۸)	۱۶(۰/۶/۲)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	وجود عناصر سنتی از جمله گنبد، ایوان، ساباط
۱۴۳(۰/۳۷/۳)	۱۴۷(۰/۳۸/۳)	۸۰(۰/۲۰/۸)	۱۳(۰/۳/۴)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۱۰۶(۰/۴۰/۸)	۱۰۷(۰/۴۱/۲)	۴۰(۰/۱۵/۴)	۷(۰/۲/۷)	-	متخصصین معماری و طراح	نوع و گونه مصالح
۱۰۲(۰/۲۶/۶)	۱۷۳(۰/۴۵/۱)	۹۵(۰/۲۴/۷)	۱۴(۰/۳/۶)	-	ساکنین بافت قدیم	
۱۰۰(۰/۳۸/۵)	۹۳(۰/۳۵/۸)	۶۰(۰/۲۳/۱)	۴(۰/۱/۵)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان‌ها
۱۰۹(۰/۲۸/۴)	۱۵۴(۰/۴۰/۱)	۱۲۰(۰/۳۱/۳)	-	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۱۱۱(۰/۴۲/۷)	۱۰۱(۰/۳۸/۸)	۳۹(۰/۱۵)	۶(۰/۲/۳)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	مقیاس در بحث ارتفاع بناها
۱۲۰(۰/۳۱/۳)	۱۲۱(۰/۳۱/۵)	۹۹(۰/۲۵/۸)	۴۳(۰/۱۱/۲)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۹۷(۰/۳۷/۳)	۹۰(۰/۳۴/۶)	۶۴(۰/۲۴/۶)	۶(۰/۲/۳)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	خط آسمان متوازن و هماهنگ
۸۰(۰/۲۰/۸)	۱۳۶(۰/۳۵/۴)	۱۳۰(۰/۳۳/۹)	۳۷(۰/۹/۶)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۶۹(۰/۲۶/۵)	۱۰۴(۰/۴۰)	۶۸(۰/۲۶/۲)	۱۶(۰/۶/۲)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل
۸۳(۰/۲۱/۶)	۱۶۷(۰/۴۳/۵)	۱۰۵(۰/۲۷/۳)	۲۸(۰/۷/۳)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۷۴(۰/۲۸/۵)	۸۴(۰/۳۲/۳)	۸۱(۰/۳۱/۲)	۱۸(۰/۶/۹)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	ارتباطات حرکتی و فضایی بافت
۱۱۱(۰/۲۸/۹)	۱۲۱(۰/۳۱/۵)	۱۵۱(۰/۳۹/۳)	-	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۶۳(۰/۲۴/۲)	۱۱۱(۰/۲۷/۷)	۷۳(۰/۲۸/۱)	۱۰(۰/۳/۸)	۳(۰/۱/۲)	متخصصین معماری و طراح	قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت
۷۲(۰/۱۸/۸)	۱۴۷(۰/۳۸/۳)	۱۵۱(۰/۳۹/۳)	۱۳(۰/۳/۴)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۶۴(۰/۲۴/۶)	۱۰۷(۰/۴۱/۲)	۶۰(۰/۲۳/۱)	۲۵(۰/۹/۶)	۴(۰/۱/۵)	متخصصین معماری و طراح	حضور فضاهای پر و خالی در بافت
۸۶(۰/۲۲/۴)	۱۴۱(۰/۳۶/۷)	۱۲۶(۰/۳۲/۸)	۳۱(۰/۸/۱)	-	ساکنین بافت قدیم	
۸۶(۰/۳۳/۱)	۱۱۲(۰/۴۳/۱)	۴۹(۰/۱۸/۸)	۱۳(۰/۵)	-	متخصصین معماری و طراح	حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت
۱۰۴(۰/۲۷/۱)	۱۷۶(۰/۴۵/۸)	۱۰۰(۰/۲۶/۰)	۴(۰/۱/۰)	-	ساکنین بافت قدیم	
۹۵(۰/۳۶/۵)	۹۹(۰/۳۸/۱)	۴۷(۰/۱۸/۱)	۱۲(۰/۴/۶)	۷(۰/۲/۷)	متخصصین معماری و طراح	حضور تزئینات معماری در فرم معماری
۱۸۳(۰/۴۷/۷)	۱۲۳(۰/۳۲/۰)	۶۴(۰/۱۶/۷)	۱۳(۰/۳/۴)	۱(۰/۰/۳)	ساکنین بافت قدیم	
۷۵(۰/۲۸/۸)	۹۶(۰/۳۶/۹)	۸۰(۰/۳۰/۸)	۹(۰/۳/۵)	-	متخصصین معماری و طراح	جهت‌گیری فرمی
۱۰۰(۰/۲۶/۰)	۱۵۹(۰/۴۱/۴)	۸۷(۰/۲۲/۷)	۳۸(۰/۹/۹)	-	ساکنین بافت قدیم	
۴۵(۰/۱۷/۳)	۱۳۵(۰/۵۱/۹)	۶۶(۰/۲۵/۴)	۱۰(۰/۳/۸)	۴(۰/۱/۵)	متخصصین معماری و طراح	سطح و مصالح بازشوها
۸۵(۰/۲۲/۱)	۱۴۹(۰/۳۸/۸)	۱۲۲(۰/۳۱/۸)	۱۵(۰/۳/۹)	۱۳(۰/۳/۴)	ساکنین بافت قدیم	

میانگین انطباق‌پذیری شکل کالبدی از نظر متخصصین معماری و طراح دارای میانگین ۴/۰۸ و بیشتر از میانگین انطباق‌پذیری شکل کالبدی از نظر ساکنین بافت قدیم می‌باشد. میانگین انطباق‌پذیری مصالح و عناصر از نظر متخصصین معماری و طراح برابر ۴/۰۰۹ و از نظر ساکنین بافت قدیم ۳/۹۹ می‌باشد. میانگین انطباق‌پذیری ویژگی‌های طراحی بافت از نظر متخصصین معماری و طراح ۳/۸۶ و از نظر ساکنین بافت قدیم ۳/۸۳ می‌باشد. به‌طور کلی مشاهده می‌شود که برای هر سه مورد در هر دو گروه میزان انطباق‌پذیری هر متغیر در بافت تاریخی شهر کرمان بیشتر از حد متوسط قرار دارند. باتوجه به جدول (۵) و همچنین داده‌های موجود در شکل (۴)، رتبه بندی‌ها با استفاده از آزمون فریدمن در نرم‌افزار SPSS محاسبه شده‌اند و میانگین رتبه هر یک از ویژگی‌های فضایی مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات به تفکیک دو گروه محاسبه شده است. ویژگی فرم بناهای معماری برای هر دو گروه متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراح و ساکنین بافت قدیم به

ترتیب با میانگین رتبه ۵/۲۹ و ۵/۵۸ در رده اول قرار دارد. اما متغیر قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل در گروه متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراحی با رتبه ۳/۸۸ و متغیر خط آسمان متوازن و هماهنگ در گروه ساکنین بافت قدیم با رتبه ۳/۷۲ در رتبه آخر قرار دارند.

جدول ۵: رتبه‌بندی ویژگی‌های فضایی مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

اولویت	میانگین رتبه	ویژگی‌های مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات	گروه
۱	۵/۲۹	فرم بناهای معماری	متخصصین معماری، شهرسازی و طراح
۲	۴/۸۶	تناسبات در عناصر و بناهای معماری	
۳	۴/۷۷	مقیاس در بحث ارتفاع بناها	
۴	۴/۵۱	وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان	
۵	۴/۳۶	خط آسمان متوازن و هماهنگ	
۶	۴/۳۹	ساختاری فضایی منظم و هندسی	
۷	۴/۰۴	جهت‌گیری فرمی	
۸	۳/۸۸	قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل	
۱	۵/۵۸	فرم بناهای معماری	ساکنین بافت قدیم
۲	۴/۷۷	تناسبات در عناصر و بناهای معماری	
۳	۴/۶۷	وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان	
۴	۴/۵۱	ساختاری فضایی منظم و هندسی	
۵	۴/۴۱	جهت‌گیری فرمی	
۶	۴/۳۱	مقیاس در بحث ارتفاع بناها	
۷	۴/۰۲	قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل	
۸	۳/۷۲	خط آسمان متوازن و هماهنگ	

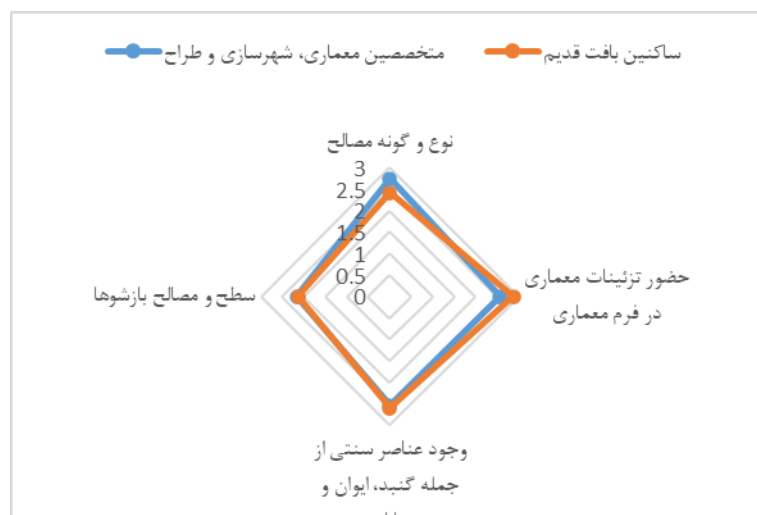


شکل ۴: نمودار عنکبوتی مقایسه میانگین رتبه‌های ویژگی‌های فضایی مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات در دو گروه (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

در بررسی عامل مصالح و عناصر معماری سنتی با توجه به جدول (۶) و همچنین داده‌های به دست آمده در شکل (۵) رتبه بندی‌ها با استفاده از آزمون فریدمن در نرم‌افزار SPSS محاسبه شده‌اند و میانگین رتبه هر یک از ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر معماری سنتی به تفکیک دو گروه محاسبه شده است. ویژگی نوع و گونه مصالح برای گروه متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراح با میانگین رتبه ۲/۷۵ و ویژگی حضور تزئینات معماری در فرم معماری با میانگین رتبه ۲/۸۷ در رده اول قرار دارد. اما متغیر سطح و مصالح بازشوها با رتبه ۲/۱۶ و ۲/۱۳ در رتبه آخر قرار دارد.

جدول ۶: رتبه‌بندی ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر معماری سنتی (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

اولویت	میانگین رتبه	ویژگی‌های مرتبط با مصالح	گروه
۱	۲/۷۵	نوع و گونه مصالح	متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراحی
۲	۲/۵۶	حضور تزئینات معماری در فرم معماری	
۳	۲/۵۳	وجود عناصر سنتی از جمله گنبد، ایوان و ساباط	
۴	۲/۱۶	سطح و مصالح بازشوها	
۱	۲/۸۷	حضور تزئینات معماری در فرم معماری	ساکنین بافت قدیم
۲	۲/۵۹	وجود عناصر سنتی از جمله گنبد، ایوان و ساباط	
۳	۲/۴۱	نوع و گونه مصالح	
۴	۲/۱۳	سطح و مصالح بازشوها	

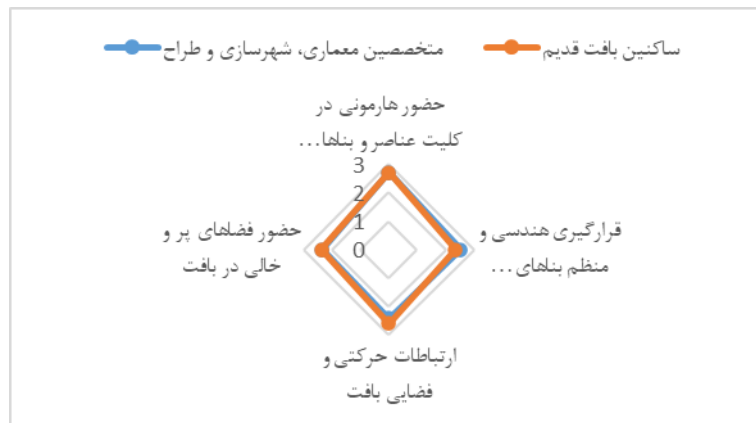


شکل ۵: نمودار عنکبوتی مقایسه میانگین رتبه‌های ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر معماری سنتی در دو گروه (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

در بررسی عامل ویژگی‌های فضایی و طراحی بافت در جدول (۷) حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت برای گروه متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراحی و همچنین گروه ساکنین بافت قدیم با میانگین رتبه ۲/۷۱ در رده اول قرار دارد. اما حضور فضاهای پر و خالی برای گروه متخصصین و قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت برای ساکنین بافت قدیم به ترتیب با رتبه‌های ۲/۳۵ و ۲/۳۳ در رتبه آخر قرار دارند.

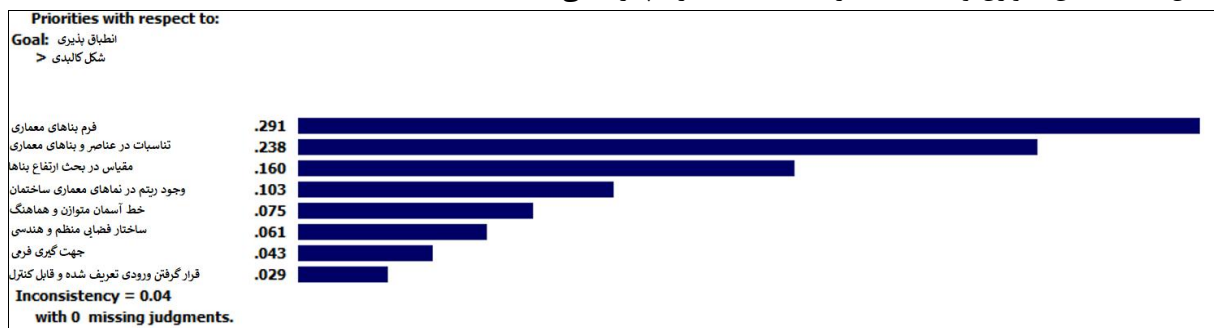
جدول ۷: رتبه‌بندی ویژگی‌های فضایی و طراحی بافت (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

اولویت	میانگین رتبه	ویژگی‌های طراحی بافت	گروه
۱	۲/۷۱	حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت	متخصصین معماری، شهرسازی و طراحی
۲	۲/۵۲	قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت	
۳	۲/۴۲	ارتباطات حرکتی و فضایی بافت	
۴	۲/۳۵	حضور فضاهای پر و خالی در بافت	
۱	۲/۷۱	حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت	ساکنین بافت قدیم
۲	۲/۵۹	ارتباطات حرکتی و فضایی بافت	
۳	۲/۳۶	حضور فضاهای پر و خالی در بافت	
۴	۲/۳۵	قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت	

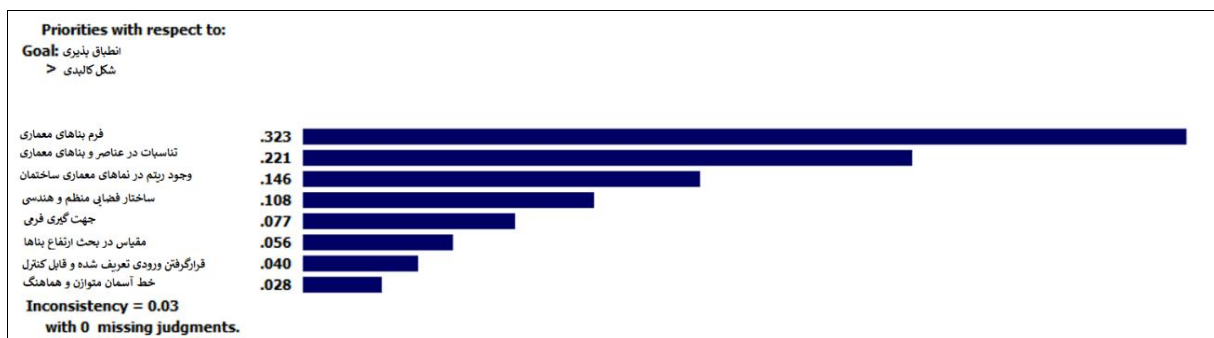


شکل ۶: نمودار عنکبوتی مقایسه میانگین رتبه‌های ویژگی‌های فضایی طراحی بافت در دو گروه (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

باتوجه به آزمون AHP از نظر متخصصین معماری، شهرسازی و طراح، فرم بناهای معماری، تناسبات در عناصر و بناهای معماری و مقیاس در بحث ارتفاع بناها به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل قرارگرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل دارای اهمیت بسیار ناچیزی می‌باشد. شکل کالبدی و تناسبات درجه اهمیت بالاتری نسبت به مصالح و عناصر معماری سنتی و ویژگی طراحی بافت در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارد. از نظر ساکنین بافت قدیم شکل (۸)، فرم بناهای معماری، تناسبات در عناصر و بناهای معماری و وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل خط آسمان متوازن و هماهنگ دارای اهمیت بسیار ناچیزی می‌باشد.



شکل ۷: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات از نظر متخصصین معماری، شهرسازی و طراح (نگارندگان).

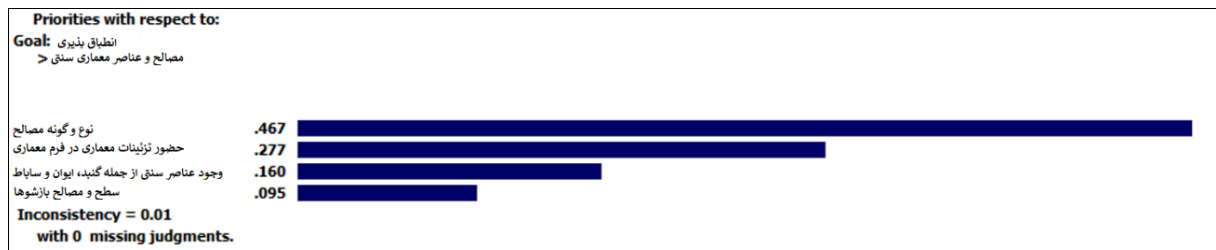


شکل ۸: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با شکل کالبدی و تناسبات از نظر ساکنین بافت قدیم (نگارندگان).

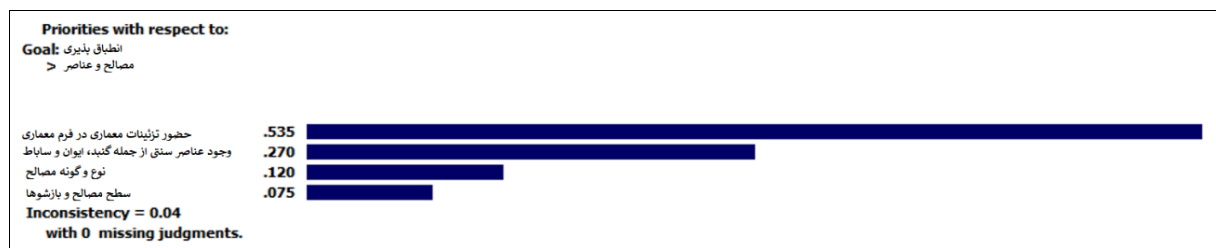
جدول ۸: ضرایب رگرسیون مربوط به تأثیر شکل کالبدی و تناسبات بر انطباق‌پذیری و مداخله گرایمی (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

گروه	نام متغیر	B	Std E	Beta	T	Sig
متخصصین معماری	عدد ثابت	۰/۲۸۹	۰/۰۸۲		۳/۴۶	۰/۰۰۱
	شکل کالبدی و تناسبات	۰/۹۱۲	۰/۰۲	۰/۹۴	۴۵/۰۷	۰/۰۰۱
ساکنین بافت و بازم	عدد ثابت	۰/۲۹۸	۰/۰۴۲		۶/۸۵	۰/۰۰۱
	شکل کالبدی و تناسبات	۰/۹۲	۰/۰۱۱	۰/۹۷	۸۴/۱۵	۰/۰۰۱

از نظر متخصصین معماری، شکل (۷) شهرسازی و طراحی، نوع و گونه مصالح و حضور تزئینات معماری در فرم معماری به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با مصالح و عناصر معماری در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل سطح مصالح و بازشوها دارای اهمیت کمتری می‌باشد. از نظر ساکنین بافت قدیم، شکل (۱۰) حضور تزئینات معماری در فرم معماری و وجود عناصر سنتی به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با مصالح و عناصر معماری در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل سطح مصالح و بازشوها دارای اهمیت کمتری می‌باشد.



شکل ۹: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر معماری از نظر متخصصین معماری، شهرسازی و طراحی (نگارندگان).



شکل ۱۰: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر معماری از نظر ساکنین بافت قدیم (نگارندگان).

جدول ۸: ضرایب رگرسیون مربوط به تأثیر ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر سنتی بر انطباق‌پذیری و مداخله‌گرایی (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

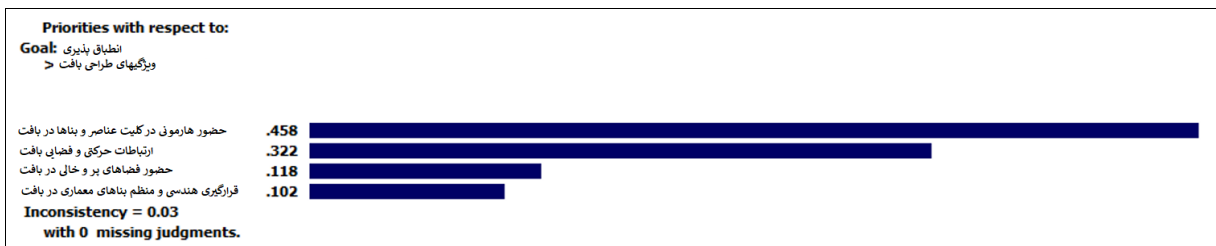
گروه	نام متغیر	B	Std E	Beta	T	Sig
ساکنین بافت و بازم	عدد ثابت	۱/۰۳	۰/۱۱۵		۸/۹۷	۰/۰۰۱
	ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر سنتی	۰/۷۴۲	۰/۰۲۸	۰/۸۵۲	۲۶/۱۲	۰/۰۰۱
متخصصین معماری	عدد ثابت	۰/۵۰۴	۰/۱۰۴		۴/۸۳	۰/۰۰۱
	ویژگی‌های فضایی مرتبط با مصالح و عناصر سنتی	۰/۸۵۱	۰/۰۲۶	۰/۸۶	۳۲/۹۶	۰/۰۰۱

از نظر متخصصین معماری، شکل (۱۰) شهرسازی و طراحی، حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت و قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با ویژگی‌های طراحی بافت در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل حضور فضاهای پر و خالی در بافت دارای اهمیت کمتری می‌باشد. در شکل (۱۱) حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت و ارتباطات حرکتی و فضایی

بافت به ترتیب درجه اهمیت بالاتری نسبت به ویژگی‌های فضایی دیگر مرتبط با ویژگی‌های طراحی بافت در انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. بعلاوه عامل قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت دارای اهمیت کمتری می‌باشد.



شکل ۱۰: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با ویژگی‌های طراحی بافت از نظر متخصصین معماری، شهرسازی و طراح (نگارندگان).



شکل ۱۱: مقایسه رتبه‌های مربوط به ویژگی‌های فضایی مرتبط با ویژگی‌های طراحی بافت از نظر ساکنین بافت قدیم (نگارندگان).

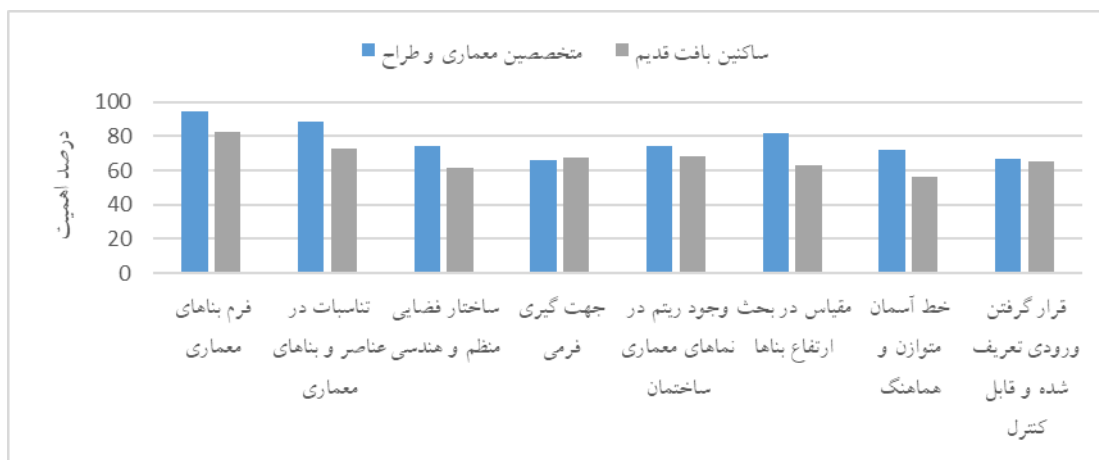
جدول ۹: ضرایب رگرسیون مربوط به تأثیر ویژگی‌های طراحی بافت بر انطباق‌پذیری و مداخله‌گرایی (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

گروه	نام متغیر	B	Std E	Beta	T	Sig
متخصصین معماری	عدد ثابت	۱/۳۲	۰/۰۹۹		۱۳/۳۹	۰/۰۰۱
	ویژگی‌های طراحی بافت	۰/۶۹	۰/۰۲۵	۰/۸۶	۲۷/۵۳	۰/۰۰۱
ساکنین بافت قدیم	عدد ثابت	۰/۹۲	۰/۰۶۷		۱۳/۷۳	۰/۰۰۱
	ویژگی‌های طراحی بافت	۰/۷۷	۰/۰۱۷	۰/۹۱	۴۴/۹۵	۰/۰۰۱

با توجه به جدول (۱۰) و شکل (۱۲)، (۱۳)، (۱۴) از نظر متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراح و هم از نظر ساکنین بافت قدیم بیشترین تأثیر را مصالح و عناصر معماری سنتی به ترتیب با درصد کل ۸۵/۱ و ۸۱ درصد بر انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند و کمترین تأثیر را ویژگی‌های طراحی بافت دارد. با مقایسه زیرعامل‌ها مشاهده می‌شود که فرم بناهای معماری هم از نظر متخصصین و هم از نظر ساکنین بافت قدیم به ترتیب با درصد ۹۴/۲ و ۸۲/۳ بیشترین تأثیر را بر انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارند. از طرفی زیرعامل قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت برای هر دو گروه با درصدهای ۵۱/۹ و ۵۷/۱ کمترین تأثیر را بر انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان دارد. لذا با توجه به نتایج به دست آمده مولفه مصالح و عناصر سنتی با درصد کل ۸۵/۱ و ۸۱ درصد، شکل کالبدی و تناسبات با درصد ۹۴/۲ و ۸۲/۳ و ویژگی‌های طراحی بافت با درصدهای ۵۱/۹ و ۵۷/۱ از نقطه نظر متخصصین و ساکنین به ترتیب اولویت مولفه‌های تأثیرگذارتر بر انطباق‌پذیری طرح مداخله‌گرایانه با بافت تاریخی شهر کرمان می‌باشد که به عنوان فرضیه اصلی این تحقیق اثبات می‌گردد.

جدول ۱۰: جدول درصد اهمیت عامل‌ها و زیرعامل‌های مربوط به انطباق‌پذیری بافت تاریخی شهر کرمان به تفکیک گروه (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

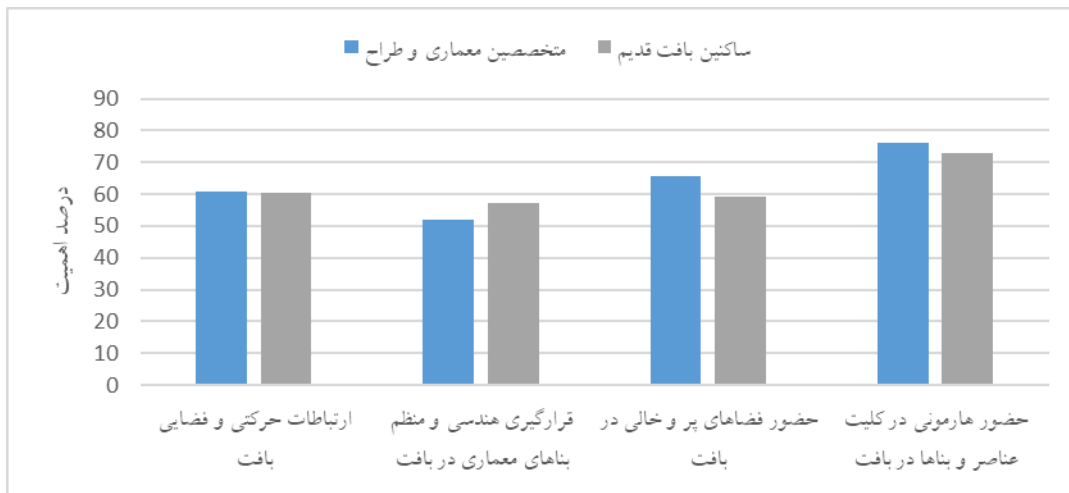
ساکنین بافت قدیم		متخصصین معماری در بافت تاریخی و طراح		گروه	
درصد کل	درصد	درصد کل	درصد	زیرعامل	عامل
۷۰/۸	۸۲/۳	۸۳/۹	۹۴/۲	فرم بناهای معماری	شکل کالبدی و تناسبات
	۷۲/۹		۸۸/۸	تناسبات در عناصر و بناهای معماری	
	۶۱/۷		۷۴/۲	ساختار فضایی منظم و هندسی	
	۶۷/۴		۶۵/۷	جهت‌گیری فرمی	
	۶۸/۵		۷۴/۳	وجود ریتم در نماهای معماری ساختمان	
	۶۲/۸		۸۱/۵	مقیاس در بحث ارتفاع بناها	
	۵۶/۲		۷۱/۹	خط آسمان متوازن و هماهنگ	
	۶۵/۱		۶۶/۵	قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل	
	۸۱		۷۵/۶	۸۵/۱	
۷۱/۷		۸۲	نوع و گونه مصالح		
۷۹/۷		۷۴/۶	حضور تزئینات معماری در فرم معماری		
۶۰/۹		۶۹/۲	سطح و مصالح بازشوها		
۵۲/۶	۶۰/۴	۶۴/۶	۶۰/۸	ارتباطات حرکتی و فضایی بافت	ویژگی‌های طراحی بافت
	۵۷/۱		۵۱/۹	قرارگیری هندسی و منظم بناهای معماری در بافت	
	۵۹/۱		۶۵/۸	حضور فضاهای پر و خالی در بافت	
	۷۲/۹		۷۶/۲	حضور هارمونی در کلیت عناصر و بناها در بافت	



شکل ۱۲: بررسی و تحلیل عامل‌ها و زیرعامل‌ها در انطباق‌پذیری بافت تاریخی کرمان در شکل کالبدی و تناسبات (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).



شکل ۱۳: بررسی و تحلیل عامل‌ها و زیرعامل‌ها در انطباق‌پذیری بافت تاریخی کرمان در مصالح و عناصر معماری (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).



شکل ۱۴: بررسی و تحلیل عامل‌ها و زیرعامل‌ها در انطباق‌پذیری بافت تاریخی کرمان در ویژگی‌های طراحی بافت (برگرفته از خروجی نرم افزار SPSS).

این موضوع تخصصی که بافت تاریخی شهر کرمان برای نوع خاصی از زیست و همچنین روابط اجتماعی شکل گرفته و با آهنگ زندگی و قوانین زمان خود دارای ساختار فضایی کالبدی بوده است و به شکل زمان حاضر رسیده است موضوع با اهمیتی است که در جهت مداخله گرایشی و انطباق‌پذیری این بافت با طراحی که امروزه شکل گرفته در تعاملی بسیار سازنده می‌باشد. توانایی همخوان شدن با موضوعات روز به وسیله طراحی استاندارد تاریخی که در گذشته صورت می‌گرفته، در زمان حاضر پاسخگو نخواهد بود و در این راه دو راهکار می‌توان ارائه نمود. اولین راهکار فراموشی بافت تاریخی شهر کرمان و طراحی جدید بر اساس الگوهای و قواعد امروزی که اکثرا وارداتی هستند، می‌باشد. دومین راهکار، طراحی بافت فعلی بر اساس مؤلفه‌های و شاخص‌های تاریخی اما سازگار با شرایط زندگی امروز است. این راهکار دارای اهمیت بیشتری است که کشورهای پیشرفته و توسعه یافته که نیز دارای تاریخ معماری هستند، در بافت تاریخی خود مورد استفاده قرار داده‌اند. نتایج این گونه توجه به کالبد فضایی معماری بافت‌های تاریخی در چنین کشورهایی تجربه مفیدی بوده است. حال این مهم می‌تواند در پژوهش حاضر نیز این گونه مطرح گردد که مؤلفه‌هایی به صورت زیر می‌توانند به عنوان ویژگی‌های فضایی کالبدی بافت در طراحی کنونی مورد استفاده قرار بگیرند. شناخت مشکلات موجود در بافت تاریخی در ساختار فضایی و کالبدی خود نیز از مهم‌ترین موارد بررسی در یافته‌های تحقیق است که می‌توان در جهت شناخت نکات طراحی و انطباق با مسائل طراحی جهت بهبود و حذف مواردی که بافت و معماری را تحت الشعاع قرار می‌دهد، مورد استفاده قرار داد. باتوجه به ویژگی‌های



اساسی به دست آمده حاصل از مبانی نظری و روش‌شناسی تحقیق جهت طراحی به صورت انطباق‌پذیری با ساختار فضایی کالبدی بافت تاریخی شهر کرمان باید این عوامل ومولفه‌ها را در کنار سایر موضوعات روز که به واسطه شیوه زندگی مدرن به طور مکرر دستخوش تغییرات هستند، قرار داد. فناوری‌هایی که به صورت خرد و کلان در بحث زندگی و در عرصه طراحی معماری وارد شده اند و می‌توانند طراحی را منطبق با آینده بافت شهری کرمان به وجود آورند.

جدول ۱۱: برخورد با ویژگی‌های کالبدی و معماری بافت تاریخی کرمان جهت شناخت(نگارندگان).

موضوع	شرحی بر پتانسیل در طراحی بافت تاریخی شهر کرمان
قوت	وجود عناصر، بناها و آثار تاریخی ارزشمند
	وجود مجموعه‌ها و فضاهای شهری با خصوصیات تاریخی
	وجود محورها و معابر و فضاهای شهری با زندگی روزمره
	سازگاری الگوهای کالبدی-فضایی بافت یا شرایط منطقه اقلیمی
ضعف	فرسودگی کالبدی و کارکردی عناصر به وجود آورنده بافت تاریخی
	دسترسی محدود به دلیل ابعاد و تناسبات ساختار کالبدی فضایی بافت تاریخی
	وجود زمینه جدایی و انفکاک بافت قدیم از بافت شهری حاشیه
	عدم هماهنگی بصری ساخت‌وسازهای جدید با بناهای تاریخی
	محدود بودن کانون‌ها و مراکز اقامتی و پذیرایی در بافت تاریخی
	تراکم بالای فعالیت‌های تجاری و خدماتی و تأثیر مضاعف آن بر بناها
فرصت	عدم بهره‌مندی از امکانات مناسب شهری
	محدود شدن واگذاری زمین در شهر و افزایش جاذبه تملک املاک
	امکان جذب جهانگرد و گردشگر به دلیل وجود عناصر تاریخی و ارزشمند تاریخی
	افزایش توجه به بافت قدیم شهرها در محافل علمی و فرهنگی بافت تاریخی
تهدید	برنامه‌ریزی شهری نامناسب در توسعه شهر
	عدم وجود الگوهای مناسب برای بازسازی
	نبود الگوهای مناسب برای بازسازی، نوسازی و مدیریت بافت قدیم
	نبود الگوهای مناسب برای حمایت از ساخت‌وساز
	عدم هماهنگی سازمان‌ها در ارائه خدمات شهری به بافت قدیم

چرخش جدیدی که در سیاست‌هایی که اخیراً در موضوع توسعه شهری با تأکید بر استفاده از ظرفیت‌های موجود شهری و توسعه درون شهری به چشم می‌خورد، به همراه استفاده محدود از سایر روش‌ها، نشانه‌ای از شناخت موضوع است. سیاست‌های جدید وزارت راه و شهرسازی برای مداخله در بافت با ارزش شهری همچون بافت کهن کرمان با هدف بهره‌وری بهینه از ظرفیت‌های موجود آن می‌تواند نشانه‌ای از گسترش شناخت وجوه گوناگون توسعه شهری کرمان باشد. این موضوع در صورتی است که معیارهای مداخله‌گری و انطباق‌پذیری بافت کهن به درستی اجرا گردد. با توجه به جدول (۱۲) می‌توان نتایج مثبتی که از مداخله صحیح در بافت کهنی چون کرمان به دست می‌آید در توسعه صحیح شهر استفاده نمود.

جدول(۱۲) نتایجی که از مداخله صحیح در بافت کهن به دست می‌آید(نگارندگان).

نتایج
بین میزان مشارکت مردمی و روند نوسازی بافت، رابطه وجود دارد. به سبب متغیرهای هویت محله‌ای و صمیمیت بین ساکنین محله تکاپوی بیش‌تری جهت مشارکت در بین ساکنین وجود دارد.
استفاده از روش داوطلبانه و تنظیم دوباره زمین، گسترش برنامه‌هایی جهت فرهنگ سازی مشارکت مردمی به‌منظور بهبود کیفیت زندگی ساکنان.
به وجود آمدن محله‌های نوظهور در دوران شهرنشینی شتابان نیز عموماً بر اساس همگونی‌های اقتصادی ساکنین بوده و این محله‌ها از انسجام اجتماعی کافی برای مشارکت و همکاری با مدیریت شهری برخوردار نیستند.
بین مشارکت مردمی و مؤلفه‌های احساس تعلق، اعتماد و انسجام اجتماعی، دسترسی به خدمات رابطه وجود دارد.

به سبب وجود متغیرهای هویت محله‌ای و تعلق خاطر در بین ساکنان محله انرژی مناسبی جهت مشارکت پذیری در بین ساکنین محله وجود دارد؛ و به دلیل اهمیت زیادی که موارد مذهب دارد در محله همچنان مکان‌های مذهبی مثل مساجد، حسینیه‌ها، تکایا به‌عنوان مراکز اصلی جهت جمع شدن مردم و همگرایی محله مطرح است.

با تمام قوت و ضعف و کاستی‌ها و پیشرفت‌ها، طرح منظر شهری در بافت کهن کرمان در حد قابل قبول اجرا گردید. با پایداری و حفظ فعالیت‌های در حال انجام و بازنگری آن‌ها، مدیریت بهینه و گسترش بسته‌های تشویقی می‌توان به فعالیت‌های مردمی محلات در بافت‌های با ارزش امید بیش‌تری داشت.

از ضروریات اصلی باززنده‌سازی و انطباق‌پذیری موفق، شناخت پتانسیل‌ها و منابع موجود در هر محدوده و تشخیص نقشی مناسب برای محله، به شمار می‌آید. مناطق تاریخی که مورد باززنده‌سازی قرار گرفته‌اند مانند سایر مناطق، نیاز به ایجاد پایه‌های متنوع اقتصادی و نیز برقراری تعادل و هماهنگی میان نیازها و خواسته‌های متفاوت دارند. با توجه به موارد مورد بررسی و یافته‌های تحقیق که در جدول (۱۳) آورده شده است، می‌توان چنین دریافت که بافت‌های تاریخی معمولاً حکم مناطق کارکردی را دارند که عموماً به صورت خودگردان عمل می‌کنند. به این ترتیب نمی‌توان آن‌ها را تنها از بعد ریخت‌شناسانه مرزبندی کرد. بر اساس داده‌های جدول (۱۳) در دهه‌های اخیر، بافت کهن به حال خود گذاشته شده و در اثر بی‌توجهی و عدم رسیدگی، دچار مشکلات فراوانی شده است. ارزش پنهان شده در این بافت شامل ساختمان‌ها و معابر تاریخی و سازمان فضایی کالبدی آن که در واقع یادگاری از گذشتگان هستند و نیز زنده‌کننده خاطرات بسیاری از مردم شهر کرمان، تحت تاثیر مشکلات عنوان شده یا فرسوده شده و یا به کل از بین رفته‌اند. مشکلات موجود در بافت کهن و هویت آن را خدشه‌دار کرده و جایگاه بافت کهن کرمان را در ذهن شهروندان کمرنگ نموده است. مداخلاتی که در این بافت صورت می‌گیرد به طور غالب بدون توجه به پیشینه و زمینه‌ای که بافت در آن قرار گرفته است می‌باشد.

جدول ۱۳: ارائه موضوعات کارکردی در مداخله‌گرایی بافت کهن کرمان بر اساس مبانی کالبدی، مداخله‌گرایی و انطباق‌پذیری بافت

موضوع مورد توجه	اصلاح روش مداخله طراحی شهری	اصلاح روند موجود در ایران
زمینه‌گرایی	توجه به گونه‌شناسی زمینه به جای کنترل ظاهری بنا	اصلاح دیدگاه زمینه‌گرایانه مطلق در ایران
	توجه به شخصیت معماری مکان در ازای تقلید معماری زمینه	
	ایجاد فرصت برای ارائه‌ی معماری منومان و خارج از زمینه	
ابزار کنترل طراحی شهری	تناسب میزان نحوه مداخله طراحی شهری با مقیاس توسعه	تقویت جنبه‌های کیفی نسبت به جنبه‌های کمی در ابزار کنترل
	استفاده از ابزار کنترل انعطاف پذیر	پرهیز از کنترل‌های کمیته‌گرایانه برای موضوعات کیفی
	کاهش حد تجویز در کنترل طراحی شهری	ارتقای مهارت حرفه‌ای مجریان طرح با آموزش و یا جایگزینی افراد ذی صلاح
توجه به بعد ماهوی شهری	توجه به ماهیت فرآیندگونه طراحی شهری	کاهش اثر اشخاص (کارفرمایان) بر فرآیند طراحی شهری و جایگزینی آن با گروه‌های تخصصی
		تغییر دیدگاه کارفرمایان و توجه دادن آن‌ها به موضوع عدم قطعیت پیش‌بینی‌های طراحی
	طراحی شهری تا سطح تعریف ابعاد کوچک	پرهیز از یک‌مرتبی و پرهیز از ساخت پروژه‌های معماری بزرگ مقیاس و یکپارچه

	تغییرات رشد
--	-------------

- در ارائه با اهمیت ترین یافته‌های پژوهش حاضر باید بیان نمود که متخصصین حوزه معماری در بخش نظریه پردازی، اجرایی و مدیریت اجرایی باید به صورت یک برنامه مدون اساسی با بافت کهن کرمان برخورد نمایند با توجه به مبانی کالبدی در طرح مداخله‌گری و انطباق‌پذیری بافت تاریخی باید عنوان نمود که موارد زیر باید در نظر گرفته شوند:
- تدوین قواعد و دستورالعمل‌هایی جهت کنترل و هدایت ساخت و ساز در بافتهای کهن شهری؛
  - دوری از جدایی و تفکیک حرکت سواره و پیاده در درون بافت کهن شهری؛
  - تعادل و نظم پایدار در بافت کهن شهری؛
  - انعطاف‌پذیری در بافت‌ها و فضاهای بافت و بخش‌های مرکزی در بافت کهن شهری؛
  - سازگاری با محیط پیرامونی در بافت کهن شهری؛
  - ایجاد فضاهای امن در بافت کهن شهری؛
  - ایجاد جاذبه در بافت کهن به منظور جذب افراد غیر بومی؛
  - دستورالعمل‌ها و قوانین بازسازی و مرمت بافت کهن شهری؛
  - بازسازی عناصر، ساختمان‌ها و فضاهای دارای ارزش زیاد مانند مساجد، مدرسه‌ها مطابق با آنچه بوده است در بافت کهن شهری؛
  - بازسازی عناصر، بناها و فضاهای واجد ارزش درجه دو؛
  - جلوگیری از ایجاد بیش از حد کاربریهایی مانند موزه در حوزه فرهنگی در بافت کهن شهری با اقدامات جایگزینی مانند تبدیل مجموعه‌هایی مانند کاروانسراها به محل‌های اقامتی یا تبدیل مدارس به حوزه‌های فرهنگی و آموزشی.
  - حفظ اصول کهن ساختمانی همچون مصالح، بافت‌ها، رنگها و پیاده سازی آنها در فرآیند بازسازی در بافت کهن شهری؛
  - گسترش عملکردهای زنده و پویا در بافت کهن شهری به سمت بافت‌های غیر فعال به جای خیابان‌های اصلی؛
  - امکان ورود کنترل شده وسایط نقلیه به درون بافت کهن شهری؛
  - جلوگیری از تخریب نابجای معابر پر پیچ و خم بافت‌های مرکزی بخصوص در خرده حوزه فرهنگی بافت کهن شهری؛
  - تهیه طرح نمادین جهت هویت‌دهی به بافت کهن شهری و حفاظت از نواحی مرکزی بافت؛
  - برای نیل به تعادل پایدار باید به مداخله در عناصر فرعی در بافت کهن شهری پرداخت و از هرگونه مداخله دگرگون یا نابود کننده در ساختار اصلی بافت کهن شهری اجتناب ورزید؛
  - حمایت از فضاهای باز و امنیت آن‌ها در بافت کهن شهری؛
  - مداخله همراه با مشارکت مردم، مشاوره متخصصان و هماهنگی با مدیران و مسئولان در بافت کهن شهری؛
  - انسجام و ادغام در بافت کهن شهری؛ به این مفهوم که میان عناصر بافت پر و خالی، توده و فضا در هم تنیدگی وجود داشته باشد و ترکیب عناصر با این ادغام، کل واحد بزرگتر بافت کهن شهری را شکل دهد؛
  - توجه به اصل سلسله مراتب در نواحی قدیمی و پیاده سازی آن در فرآیند معاصر سازی فضاهای بافت کهن شهری؛
  - افزایش سطح کیفیت محیطی در بافت کهن شهری از طریق اصلاح دسترسی‌ها، کیفیت مسیرها، جداره‌ها؛
  - رعایت انعطاف‌پذیری کالبدی ابنیه در طرح‌های بازسازی بافت کهن شهری؛
  - افزودن عملکردهایی مانند آموزشی، فرهنگی و پذیرایی در راستای جذب افراد غیر بومی و همچنین جذب سرمایه‌گذاران به منظور جلوگیری از تبدیل شدن بافت کهن به یک بافت تجاری؛

- افزایش امنیت اجتماعی به ویژه در خرده حوزه های مسکونی بافت کهن شهری از طریق ارتقاء کیفیت فضاهای مسکونی و ارتباط فعال با خرده حوزه های فرهنگی؛
- هماهنگی میان طرح های بالا دست و طرح های مرمتی در بافت کهن شهری؛
- حق مداخله در بنا، مجموعه بافت کهن شهری مشروط به وجود اسناد و مدارک لازم درباره موجودیت و ساختار اولیه آن؛
- حفظ عناصر غنی گذشته و معاصر سازی آن ها در بافت کهن شهری؛
- تمایز کالبدی میان بناها و بافت جدید و قدیم در عین تعادل در بافت کهن شهری؛
- تمایز عملکردی میان عملکردهای جدید و قدیم در عین تعادل در بافت کهن شهری؛
- عدم تفکیک بافت های زنده و فعال از بخش های مرده و غیر فعال بافت کهن شهری؛
- پویایی بافت به ویژه از وجه اقتصادی؛
- اجتناب از هندسه گرایي و منطقه بندی های غیر قابل نفوذ در یکدیگر در بافت کهن شهری.

مسائل و موضوعات بسیار بااهمیت معماری در بافت تاریخی در ارتباط با بافت تاریخی کرمان وجود دارد که راهکارهای مطرح شده زیر می تواند به صورت مشخص باعث انطباق پذیری طرح های مداخله گرا با بافت تاریخی گردد.

- ۱) طراحی بناهای ۱ یا ۲ طبقه و با مقیاس هماهنگ و همگن با بناهای بافت تاریخی؛
- ۲) استفاده از فرم های مربع یا مستطیل و درون گرا در ساختار پلان و توزیع فضایی مرکزی؛
- ۳) استفاده از عناصر سنتی از جمله طراحی ایوان، ساباط؛
- ۴) استفاده از مصالح سنتی از جمله آجر و سنگ؛
- ۵) طراحی هماهنگ بدنه ساختمان ها و بازشوها که ریتم را تداعی نماید؛
- ۶) طراحی ارتفاع بناها به صورت هماهنگ با هم؛
- ۷) قرار گرفتن ورودی تعریف شده و قابل کنترل؛
- ۸) طراحی مسیرها در بافت با دسترسی مناسب؛
- ۹) توجه به فضاهای پر و خالی در طراحی بافت.

## نتیجه گیری

موضوع بافت کهن کرمان علاوه بر نکات عددی دارای موضوعات پدیدارشناسی کیفی و ارزشی هویت مندانه آن است. با اهمیت ترین کاربرد نتایج پژوهش ارائه مؤلفه ها و مولفه هایی است که پژوهشگران علوم معماری در بافت تاریخی و همچنین دیگر علوم تخصصی می توانند در جهت برخورد با تاریخ با اهمیت این سرزمین از آن استفاده نمایند. موضوع برخورد با بافت تاریخی کرمان در اصل زنده نگهداشتن تاریخی پرفراز و نشیب و هویتی است که دستخوش ناملایمتهای فراوان حکومتی و انسانی در دوره های گذشته بوده است و انتظار می رود با مشخص شدن این سرمایه ملی راهکارهایی در جهت نگهداشت و حفظ هویت آن اندیشیده شود. فضاهای دانشگاهی و پژوهشی با داشتن این مبانی باید توسعه ای اساسی را در جهت عملیات سازی آن انجام دهند. جهت ارائه نظریه پژوهش مبتنی بر نحوه برخورد با بافت تاریخی در مبحث مداخله گرایي و انطباق پذیری بافت تاریخی باید تمامی اتفاقات و روندی که قرار است به عنوان متخصص پژوهشگر و همچنین طراح مورد نظر واقع شود ارائه گردد. این مراحل شامل شناخت ضروریات تخصصی بافت که مرتبط با موضوع مداخله گرایي و انطباق پذیری است باید روی دهد.

توجه به مسائل اساسی بافت در وجوه معماری جهت انطباق پذیری کالبدی و نحوه مداخله گرایي معماری بر اساس مولفه های بستر معماری، مبانی تاریخی و اصل هویت پردازی، موضوعات اجتماعی و فرهنگی و زیست انسانی و محیطی برطبق

نظریه پژوهش باید پرداخت گردند. جهت مداخله‌گرایی صحیح در بافت مرحله شناخت به درستی برای نظریات حوزه نظر و طراحی بافت تاریخی اعمال می‌گردد و سپس جهت پرداخت معماری در وجوه کالبدی ابنیه و بافت تدوین و طراحی می‌گردند. مستخرج نظریه پردازی در این موضوع به ایجاد معماری بافت بر اساس اصول امنیت و حریم، ارائه معماری مقاوم و فناورانه در بحث ابنیه و بافت معماری، ارائه مسائل منظر معماری و ابنیه بافت، ارائه معماری فرهنگی و تفریحی و تاریخی، ارائه مسائل محیط زیستی و انسانی، ارتقا مسائل اجتماعی که در معماری ابنیه ایجاد فضای خانواده و سپس از محله تا کلان منظر بافت ساکنین و مراجعه کنندگان باید در نظر گرفته شود. تمامی این اصول و مبانی در جهت رسیدن به نحوه صحیح رسیدگی به بافت کهن و با ارزش کرمان است که می‌تواند به عنوان الگویی نظریه پردازانه جهت انطباق با دیگر بافت‌های معماری نیز رواج داده شود.

## فهرست منابع

- ابراهیمزاده، عیسی، قاسمی، عزت الله، (۱۳۹۴)، *ارزیابی شاخصهای کالبدی مسکن شهری با رویکرد توسعه پایدار مطالعه، موردی: شهر سامان*، مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه‌ای، سال هفتم، شماره ۲۶، ۸۳-۱۰۴.
- بصیری، مصطفی. (۱۳۹۷). *ارزیابی سیاست‌های مداخله در بافت مرکزی شهر*. نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی. دوره ۱۱: شماره ۱.
- پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۹۲). *بررسی عوامل مداخله‌گرایی در شکل‌گیری معماری*. جغرافیا و برنامه ریزی. شماره ۴۹: ۱۰۰-۸۱.
- پور موسوی، سید موسی، ناصر مستوفی، انوشیروان، شکوهی بیدهندی و محمد صالح، ۲۰۱۵. *شناسایی اصول و راهکارهای اجرایی توسعه میان‌افزا در شهر تهران به عنوان یکی از ابعاد توسعه شهری پایدار*. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۶(۴)، ۳۷-۵۷.
- حبیبی، سید محسن، مقصودی، ملیحه (۱۳۸۱) "مرمت شهری" انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۲۶۰۱.
- حبیبی، داود؛ دیانا حبیبی؛ افسانه کسالایی و فاطمه گرجی پور. (۱۳۹۷). *تبیین حس تعلق به مکان و هویت در فضاهای شهری با تأکید بر بازارهای سنتی*، نشریه معماری‌شناسی ۱ (۳).
- حسینی، مهدی، برقچی، معصومه، باقرزاده، فهیمه، صیامی، قدیر، (۱۳۹۴)، *ارزیابی تأثیرات زیست محیطی گسترش بیرویه شهرها (مطالعه موردی: پروژه مسکن مهر- شهر طرنبه)*، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال پنجم، شماره ۱۸: ۴۳-۵۸.
- حناچی، پیروز. (۱۳۹۸). *اصول و راهکارهای طراحی ساختارهای میان‌افزا به مثابه محرک توسعه بافت‌های تاریخی*. شهر ایرانی و اسلامی. شماره ۳۷.
- فلامکی، محمد منصور (۱۳۸۳). *باززنده سازی بناها و شهرهای تاریخی*، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم، شماره ۱۶۴۴.
- فیضی، محسن و اسدپور، علی، ۱۳۹۲، *فرآیند بازآفرینی منظر میدین شهر تهران با هدف ارتقای تعاملات اجتماعی شهروندان*، <https://civilica.com/doc/1370185>

- داوودپور، زهره، نیکنیا، ملیحه، (۱۳۹۰). *بهبودی و نوسازی بافت فرسوده شهری راهبردی به سوی دستیابی به ابعاد کالبدی توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده کوی سجادیه)*. فصلنامه آمایش محیط، دوره چهارم، شماره ۱۵: ۵۹-۳۱.
- غفاری، علیرضا. (۱۳۹۶). *تحلیل نشانه شناختی بافت تاریخی کرمان برپایه ارتباط لایه‌های متن و بافت*. مدیریت شهری. دوره ۱۶: شماره ۳.
- موسوی، میرنجف، حیدری، حسن، باقری کشکولی، علی (۱۳۹۰). *بررسی نقش سرمایه اجتماعی در نوسازی و بهسازی بافتهای فرسوده شهری (مطالعه موردی: شهر سردشت)*. مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه‌ای، ۴(۱۵): ۱۲۶-۱۰۵.
- محسنی، کاظم، نیک‌پور، منصور و رشیدی شریف آباد، سیاوش ۲۰۲۱. *تأثیر و تأثرات مؤلفه‌های ساختار فضایی بافت تاریخی بر انطباق‌پذیری شرایط کنونی بافت (نمونه مورد بررسی بافت کهن کرمان)*. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۲(۱)، ۶۰۸-۵۸۹.
- ناصری، فرناز، شهبازی، مجید، ثبوتی، هومن. (۱۳۹۹). *باز آفرینی محالت شهر زنجان در تطبیق با شاخصه های شهر ایرانی اسلامی (نمونه موردی محالت حسینییه و نایب آقا)*. هنراسلامی ۱۷ (۴۰)، ۳۴۹-۳۳۳.
- AbdollahZadeh, Andalib, (2014). *Description of Public Participation Components in Rehabilitation and Renovation of the Deteriorated Urban area a case Study of old District*, Shiraz, Iran Research Journal of Recent Sciences, 3(9), 119-127.
- Baran, P. K., Rodríguez, D. A., & Khattak, A. J. (2008). *Space syntax and walking in a new urbanist and suburban neighbourhoods*. Journal of Urban Design, 13(1), 5-28.
- Fatoric, Sandra & Seekamp, Erin. 2018. *A measurement framework to increase transparency in historic preservation decision-making under changing climate conditions*. Journal of Cultural Heritage, Volume 30, March-April 2018, Pages 168-179.
- Feilden, Bernard. "Obituary: Freddie Charles (1912-2002)." (2003): 82-85.
- Hanachi, Pirouz. "Developing the conceptual framework of value-based management in cultural and historical places (Looking at the Islamic Culture)." *Naqshejahan-Basic Studies and New Technologies of Architecture and Planning* 7.3 (2017): 1-14.
- Mohammadi Dost, Zilabi, (2015). *Feasibility Study on the Application of Principles of Nochehrism in Sustainable Recovery of Inefficient and Urban Problems with Emphasizing on Smart Growth Research: Central District of Ahwaz*, Regional Planning Quarterly, 6(24), 230-215.
- <https://sharestan.com>